

ADATOK A DÉLI-BAKONY FLÓRÁJÁNAK ISMERETÉHEZ 1.*

KOVÁCS J. ATTILA

ABSTRACT

Bibliographical citation

Kovács J. A. , 1999, Data to the study of the Southern-Bakony vascular flora

KANITZIA 7, 117-128.

The work is dealing with the floristical investigations on the Southern-Bakony area. This part of the Transdanubian Mountain phytogeographically is considered as a transitional region between the Balaton-Highland and the Northern-Bakony.

The paper describes new data and confirmed old botanical informations for the chorology and sites of some species, giving an appraisal also on the populational size for the rare and protected taxa, like: *Phyllitis scolopendrium*, *Seseli leucospermum*, *Scilla autumnalis*, *Iris graminea*, *Aethyonema saxatile*, *Orchis laxiflora* subsp. *palustris*, *Spiranthes spiralis* etc.

Keywords: vascular flora, rare and protected species, chorology Transdanubia-Bakony

Kovács J. A., Department of Botany, Berzsenyi College, 9701 – Szombathely,
P. O. Box 170, HUNGARY

A Déli-Bakony a Bakonyvidék és egyben a Dunántúli-középhegység legkevesebb tagolt hegységi területe. Átlagos reliefenergiája és helyrajzi képe alapján a Dunántúli-dombsággal mutat némi hasonlóságot, hisz átlagos tszf-i magassága 350-400 m körül van. Geomorfológiáját töréses szerkezetű sasbércek, hegyközi medencék, fennsíkok, valamint bazaltvulkáni kúpok és lávatakarók jellemzik.

A területet szinte minden oldalról középhegységi főtörések és az ezekhez kapcsolódó árkos süllyedékrendszerek határolják: így D-ről a Nagyvázsonyi-medence töréses zónája, Ny-on a Marcal-medence felé a Sümeg-Balatonederics haránttörés mentén a nagyszámú árkos süllyedékrendszer, É-on pedig a Veszprém-Devcséri árok haránttörése határolja be.

* Készült az OTKA (T 030590) támogatásával

Földtanilag legidősebb kőzetei a triász dolomit és mészkő, továbbá a jura és a kréta mészkövek, valamint a szárazföldi lepusztulástermékek (pl. Halimba Bauxit). Harmadidőszaki kőzetei közül az eocén Szóc Mészkő, az oligocén-miocén kavicsok, konglomerátumok, az édesvízi mészkőképződmények (Nagyvázsony Édesvízi Mészkő), valamint a bazalt és a bazalttufa a legfontosabbak. Negyedidőszaki kőzetei közül a medencetér síneken felhalmozódott lejtőlöszök, lejtőtörmelékek és folyóvízi összletek a legelterjedtebbek. Természetföldrajzi jellegét a következő tájrészek sajátosságai domborítják ki: a Kab-hegy és Agár-tető vulkáncsoport, a Sümeg-Tapolcai fennsík, a Nagyvázsonyi-medence és a Devecseri Bakonyalja (ADÁM et al. 1988).

Növényföldrajzilag a *Bakonyicum* (Dunántúli-középhegység) flóraidék és a *Vesprimense* (Bakonyi) flórajáráshoz tartozik de flórájának-vegetációjának sajátosságait, a Balaton-felvidéktől az Északi-Bakony felé az átmeneti kép jellemzi. Ezt jól tükrözi számos szubmediterrán elem erőteljes megjelenése délről, valamint a szubatlantikus fajok fellépése a nyugati hegyoldalakon (FEKETE, 1964). Növényzetére jellemző továbbá a nagy kiterjedésű erdőterületek jelenléte. De míg az Északi-Bakonyban zonálisak a középhegységi bükkösök, itt ezek többnyire extrazonálisak jelentkeznek (bár számos reliktaris szerkezettel), általánosak viszont a kiterjedt cseres-lölgyesek, melyeknek a bazaltfennsíki változatai külön jellegzetességét képezik a területnek. A lágyszárú növényközösségek közül tájképileg is meghatározó jellegűek a dolomitkopárok növénytársulásai, valamint a lejtőlöszön kialakult xerotherm gyepnövényzet egységei.

A Déli-Bakony botanikai kutatásának kezdetei KITAIBEL PÁL-ig nyúlnak vissza, aki az 1799-es gyűjtőútja során érintette a Nagyvázsonyi-medence egy részét. Később RÓMER, KERNER és SIMONKAI különösen az Északi-Bakony térségéből közöl adatokat. A térség botanikai feltárásának igazi elindítója PILLITZ BENŐ (1910), akinek századfordulói munkássága során született meg Veszprém megye növényvilágának első átfogó ismertetése. Publikáció nélkül, de több herbáriumi adat utal arra, hogy a XX. század első évtizedeiben számos neves botanikusunk szórványosan botanizált a területen: BOROS ÁDÁM, JÁVORKA SÁNDOR, TUZSON JÁNOS, stb. Az egész Bakony botanikai feltárásában legjelentősebb azonban RÉDL REZSŐ munkássága (1933, 1942), aki több évtizedes kutatómunka után a Magyar Flóraművek sorozatában kiadja a ma is legteljesebb monográfiát a vidék növényvilágáról (1942). Mégis a Déli-Bakony flórájának változatosságát ez a munka is csak nagyvonalúan tükrözi, hisz az innen közölt taxonok száma nem éri el

az egész Bakonyi flóra egyharmadát. Később, az ötvenes évektől kezdve kiemelkedő MAYER ANTAL, SZALAI MIKLÓS, TALLÓS PÁL és FEKETE GÁBOR munkássága, akik egyrészt számos új florisztikai adatot hoznak, másrészt feltárják és elindítják a térség vegetációjának a kutatását (FEKETE, 1964; MAYER, 1980). A későbbi évtizedekben szinte napjainkig alig jelent meg botanikai publikáció a hegységről, GALAMBOS (1998) és LÁJER (1998) is csak érintik a területet. A Bakonyi Tiszafást újabban SZMORAD (1997) vizsgálta, a Bakonyaljáról pedig MOLNÁR-SULYOK-VIDÉKI (1995) közölt értékes adatokat. Általánosabb, nagyobb mennyiségű florisztikai-cönológiai információt KOVÁCS-TAKÁCS (1995) munkáiban találunk. Tekintettel azonban, hogy a környező térségekhez viszonyítva a Déli-Bakony botanikai feltárása hiányos, kutatásaink folytatásával, súlypontos program keretében szeretnénk a térség botanikai vizsgálatát teljesebbé tenni.

Eredmények

Jelen florisztikai részeredményeink adatainál megadjuk a termőhelyek gyakoribb földrajzi neveit, egyes fajoknál pedig a becsült populációk egyedszámát. A felsorolás egyes pontosításokkal a „Flóra adatbázis 1.2” (HORVÁTH és mtsai) nevezéktanát és sorszámozását követi. A populációk előfordulásait UTM-rendszerű (1x1 km) chorológiai adatok egészítik ki.

8027. *Phyllitis scolopendrium* (L.) Newman

A Dunántúli-középhegység gímpáfrány állományainak zöme az Északi-Bakonyban található (FEKETE, 1964). A faj a Déli-Bakonyban viszont egészen ritka. Legjelentősebb állománynak a Padragi-víz völgyének (Padragkút) szurdokerdő (Phyllitidi-Aceretum) populációját tekintjük. Az É-i kitettségű mély dolomit-sziklafalakon egy igen erőteljes, több tízezres nagyságú szép populáció maradt fenn. Valószínű, hogy a „Padragi Kövesárok” megjelöléssel SZALAI (1957) adata is erre a populációra vonatkozik. Az élőhelyen még a következő gyakoribb fajokat jegyeztük fel: *Fagus sylvatica*, *Acer pseudoplatanus*, *Acer platanoides*, *Fraxinus excelsior*, *Tilia cordata*, *Hedera helix*, *Asplenium trichomanes*, *Polygonatum odoratum*, *Asarum europaeum*, *Cystopteris fragilis*, *Mercurialis perenne*, *Lunaria rediviva*, *Astrantia major*, *Parietaria officinalis*, *Lilium martagon*, *Geranium robertianum*, *Salvia glutinosa*, *Dryopteris filix-mas*, *Sedum maximum*, *Glechoma hirsuta*, *Poa nemoralis*, *Clematis vitalba*, *Aegopodium podagraria*, *Ranunculus*

lanuginosus, *Dentaria enneaphyllos*, *Cardaminopsis arenosa*, stb. Tekintettel a völgy különös tájképi jellegére (szurdokvölgy forrásokkal, szakadékokkal), a környező fajgazdag bükkös-, tölgyes- és cseres-állományokra, az élőhelyet a Kab-hegy és környékének védett területei közé javasoljuk. (UTM: XN-91.53)

25. *Hepatica nobilis* Mill.

Korábban a Viszlói-erdő (Véndek-hegy) gyertyános-tölgyes aljnövényzetéből jeleztük (KOVÁCS, TAKÁCS, 1995). Jelen vizsgálataink során a Tekerés-völgy (Nemesvámos, Veszprém) árnyékos élőhelyeinek több pontjáról is előkerült (Vilma puszta és Molnár tanya között). Legszebb és legkiterjedtebb (több czeres) állománya az északi kitettségű központi sziklafalak környékén van, ahol a gyertyános-tölgyes és a törmeléklető-erdő aljnövényzetében *Aconitum vulparia* és *Primula veris* populációkkal társul. (UTM: YM-11.77)

93. *Amelanchier ovalis* Medic.

A fanyarka szórványos megjelenésű a térségben, RÉDL (1942) a Kab-hegyről idézi. Mi csak a Tekerés-völgy és a Kőris-hegy (Veszprém, Nemesvámos) dolomitszikláin és bokorerdő széléken találtuk. Izolált példányai, kis populációja sziklai cserjést nem alkot. Hasonló termőhelyi viszonyok között (Kis-Bakony hegy, Hernád-völgy) a *Cotoneaster integerrimus* az elterjedt. (UTM: YN-11.88)

252. *Jovibarba hirta* (Jusl.) Opiz

A Sáska-környéki dolomitsziklagyeppek és sziklafüves lejtősztyeppекből már korábban jeleztük (KOVÁCS, TAKÁCS, 1995). További elterjedési adatai: Tekerés-völgy, Kőris-hegy (Veszprém, Nemesvámos), Szár-hegy (Nemesvámos), Öreg-Kátyó (Tótvázsony), Mína-völgy, Hernád-völgy (Nagyvázsony). A sziklarepedéseken, törmeléken gyakran hozzá társuló fajok: *Paronychia cephalotes*, *Scorzonera austriaca*, *Potentilla arenaria*, *Dianthus plumarius* subsp. *regis-stephani*, *Anthericum ramosum*, *Globularia punctata*, *Helianthemum ovatum*, *Teucrium montanum*, stb. (UTM: YN-11.88; YN-11.66; YN-11.13; YN-01.54; YN-01-72)

272. *Sarothamnus scoparius* (L.) Wimm.

A térség nyugati részein, ott ahol erőteljesebben érvényesül az atlantiszubatlanti hatás, több helyen is előfordul: Kolontári-erdő, Padragvíz-menti

domboldalok (Halimba), Gyűr-hegy, Pityer-domb (Padragkút), Agár-tető platója, cseres-tölgyes szélén (Sáska). A Nyírádi-erdőből már RÉDL (1942), Halimba környékéről pedig SZALAI (1957) is jelezte. A legkiterjedtebb és erőteljes állományalkotó komplexumokat Csabberekpuszta és Halimba-bánya közötti domboldalokon figyeltük meg. Az invazív jellegű *Sarothamnus* állományok itt, *Calamagrostis epigeios* és *Festuca rupicola-Agrostis capillaris* fragmentumaival keverednek. Az újkori növényi migráció dinamikáját néhol az *Aster novi-belgii* foltjai egészítik ki. (UTM: XN-91.35; XN-91.04; XN-91.41; XN-90-15)

348. *Astragalus austriacus* Jacq.

Szórványosan elterjedő kisebb populációi xerotherm gyepekből kerültek elő. Szár-hegy, Csingo-hegy (Nemesvámos), Öreg-Kátyó (Tótvázsony), Zabmező (Nagyvázsony), Kis-Bakony-hegy (Sáska-Nyírád). Megjelenése mindenképpen a lejtőlöszös területekhez kapcsolódik. (UTM: YN-11.66-11.77; XN-11.13; YN-01.82; XN-80.64)

410. *Lythrum hyssopifolia* L.

Régi adatai a Bakonyaljáról származnak (RÉDL, 1942). A szürkészöld megjelenésű kis növény több m²-nyi állományait mi a Kab-hegy zónájában figyeltük meg: a.) nedves nyiladéokban a Gellért-tó és Felső Fortélyos között; b.) mocsárrét peremén a Vaskapu-árok térségében. Többnyire az iszapnövényzet társulásalkotó állományait képviseli. (UTM: YN-01-23; YN-01.02)

425. *Epilobium angustifolium* (L.) Holub.

Az erdei vágásokban, mészkérülő erdőkben és nyers törmeléken is megjelenő faj populációit az Agár-tető É-i kitettségű vágásterületein (Dabas és Hertelendy-erdő) és a Padragkúti Pityer-domb „Bányaterületén” észleltük. Az első termőhely tápanyagban gazdag, humuszos talajon alakult ki, ezzel ellentétben a második lelőhely nyers törmeléke a faj kolonizáló képességét bizonyítja. (UTM: XN-90.05; XN-91.41)

426. *Epilobium dodonaei* (Vill.) Holub.

A térség aránylag ritka előfordulású pionír növényeinek egyike. Padragkúttól délre a Pityer-domb és a „Nyelő” közötti felhagyott bányák, régi kőfejtések peremén díszlik kis populációja. Közeliében a következő kolon-

izáló fajokat jegyeztük fel: *Salix caprea*, *Populus alba*, *Melilotus albus*, *Poa nemoralis*, *Calamagrostis epigeios*, *Cytisus nigricans*, *Epilobium angustifolium*, *Hieracium umbellatum*, *Melilotus officinalis*, stb. (UTM: XN-91.41)

444. *Cotinus coggygria* Scop.

A Balaton-felvidéki szubmediterrán karsztbokorerdők felhúzódása a Déli-Bakonyba, s ezáltal a csereszömörce tömeges előfordulása jól megfigyelhető a következő termőhelyeken: Csatár-hegy (Veszprém), Malom-hegy (Márkó), Miklóspál-hegy, Balogószeg-hegy (Bánd), Tckeres-völgy, Kőrishegy, Szár-hegy (Nemesvámos), Sánta-völgy (Nagyvázsony). Érdekes, hogy a hasonló adottságú xerotherm élőhelyeken, a térség nyugati felében (ahol az atlanti hatás érvényesül) a faj már nem jelenik meg. (UTM: YN-11.89; YN-12.80; YN-12.10; YN-12.30-40; YN-11.77-66; YN-01-82)

514. *Seseli leucospermum* W. et K.

Közép-Magyarország és a Dunántúli-középhegység nyílt dolomitsziklagypjeinek legjellemzőbb bennszülött növénye. Elterjedésének sajátosságait tárja fel újabban KUN és ITTÉZ (1995). A Zólyomi-féle elterjedési térkép (1950) kiegészítésével jól körvonalazódnak a klasszikus chorológiai csomópontok: a.) Közép-dunai flóraválasztó és környéke; b.) Vértes-Keleti-Bakony vidéke és c.) a Keszthelyi-hegység térsége. Ez utóbbi kettő közötti élőhelyekről, a tulajdonképpeni Déli-Bakonyhoz tartozó előfordulásokról először 1995-ben közzeltünk adatokat (Sáska-Nyírád): Babuka-hegy, Kecskévár-hegy, Cseket-hegy, Kis-Bakony hegy, Csiplek-hegy, Magyar-hegy (KOVÁCS, TAKÁCS, 1995). További terepbejárásaink során jelentős populációi kerültek elő még a következő helyekről: Malom-hegy (Márkó), Tekeres-völgy, Kőrishegy (Nemesvámos), Hernád-völgy (Nagyvázsony). A magyar gurgolya populációi, nyílt dolomitsziklagypben (*Seseli leucospermum-Festucetum pallentis*) számos jellegzetes „dolomitnövény” társaságában találhatók (pl. *Fumana procumbens*, *Paronychia cephalotes*, *Globularia punctata*, *Draba lasiocarpa*, stb.). A Déli-Bakony erőteljes populációi nemcsak fontos kapcsolatot jelentenek az északi és délnyugati állományok között, de külön diverzitási egységnek is tekinthetők. (UTM: XN-80.73, 64, 75; XM-12.10; YN-11.77-88; YN-01.81-82)

542. *Laser trilobum* (L.) Borkh.

A területen szórványosan fordul elő, többnyire mészkedvelő tölgyesek (*Orno-Quercetum pubescenti-cerris*) fellazuló állományaiban: Csatár-hegy (Veszprém), Kőris-hegy, Szár-hegy (Nemesvámos), Magyal-tető (Nagyvázsony). Valószínű, hogy ez utóbbira vonatkozik RÉDL (1942) Kab-hegyi adata is. (UTM: YN-11.89; YN-12.60; YN-11.66; YN-01.44)

608. *Scabiosa canescens* W. et K.

Nyár végén, ősz elején virágzó populációi egyes dolomitsziklagyepekben és lejtősztyeppekben tömeges megjelenésükkel érdekes aszpektust mutatnak: Magyal-hegy, Babuka-hegy (Sáska) (KOVÁCS, TAKÁCS, 1995), Kőris-hegy, Tekeres-völgy, Szár-hegy (Nemesvámos), Hermann-völgy (Nagyvázsony). (UTM: XN-80.83-84; YN-11.77-87; YN-11.55; YN-01.81-82)

632. *Linum tenuifolium* L.

Sziklagyepekben, lejtősztyeppekben, bokorerdők szélén több helyen is előfordul: Tekeres-völgy, Kőris-hegy (Nemesvámos), Tekeres-völgy, Csatár-hegy (Veszprém), Szár-hegy (Nemesvámos), Kövesgyűr, Öreg-Kátyó (Tótvázsony), Zabmező, Hernád-völgy, Kopasz-domb (Nagyvázsony), Babuka-hegy, Cseket-hegy, Magyal-hegy (Sáska). A populációk érdekessége, hogy a degradációt viszonylag jobban elviselik, mint sok más védett faj, így a dolomitkopárokon, a száraz, köves, xerotherm gyepekben sokáig fennmaradnak. (UTM: YN-11.77-88; YN-11.89; YN-12.70; YN-11.55; YN-01.81-82; YN-01.51; XN-80.63-74; XN-80.83)

717. *Convolvulus cantabrica* L.

A faj xerotherm gyepekben, különösen dolomitos, lejtőlöszös napsütötte domboldalakon több helyen is megtalálható. A Balaton-felvidékhez hasonló nagykiterjedésű állományokat azonban nem alkot, de jelenléte mindenütt a szubmediterrán hatások érvényesülését erősíti meg. Szórványos populációit a következő helyekről jelezzük: Tekeres-völgy, Kőris-hegy, Szár-hegy (Nemesvámos), Csatár-hegy (Veszprém), Öreg-Kátyó (Tótvázsony), Zabmező, Hernád-völgy (Nagyvázsony). (UTM: YN-11.77-88; YN-11.55; YN-12.70; YN-11.12; YN-01.82)

812. *Salvia aethyopis* L.

A szürkén-molyhos tölevélrózsás vándormövényt degradálódó száraz gyepekben, ill. mezei utak mentén figyeltük meg a következő helyeken: Kopasz-domb, Zabmező (Nagyvázsony), Magyal-hegy (Halimba), Nyelő (Padragkút). A felbukkanó populációk mindenütt kis egyedszámúak (4-5 tő), de mindenképpen a növényi migrációs folyamatok aktualitását jelzik a térségben. (UTM: YN-01.61; YN-01.82; XN-91.41)

820. *Calamintha sylvatica* Bromf. subsp. *sylvatica*

(Syn.: *Calamintha menthifolia* subsp. *sylvatica* (Bromf.) Menitskij)

Száraz tölgyesek aljnövényzetében: Kőris-hegy, Szár-hegy (Nemesvámos). (UTM: YN-11.88; YN-11.55)

985. *Corydalis intermedia* (L.) Mérat

Árnyékos, hűvös szurdokvölgyekben megjelenő, gyertyán- és bükkelyes erdők néhol egészen gyakori növénye. Legnagyobb populációit az Ajka-Városlőd-Szentgál-Márkó meszes és dolomitos hegyvonulat bükkösein találjuk: Rendeki-erdő (Ajka), Csalános-völgy, Kakastara (Városlőd), Üsti-hegy, Tüzköves-hegy, Mecsek-hegy (Szentgál), stb. (UTM: XN-92.72; XN-92.92; YN-02.01; YN-02.43-33)

1022. *Aethyonema saxatile* (L.) R. Br.

A nyílt dolomitsziklagyepek ritka specialista faját a következő termőhelyeken észleltük: Csatár-hegy, Tekeres-völgy (Veszprém), Tekeres-völgy, Kőris-hegy (Nemesvázsony), Babuka-hegy, Kecskvár-hegy (Sáska). Sziklafüves lejtősztyeppben csak szórványosan fordul elő: Cseket-hegy (Sáska) (KOVÁCS, TAKÁCS, 1995), Hernád-völgy (Nagyvázsony). (UTM: YN-12.70; YN-11.78; YN-11.88; XN-80.64-73; YN-01.81)

1510. *Moehringia muscosa* L.

A Déli-Bakonyban aránylag ritka. Különösen árnyékos sziklakibuvásokon, szurdokvölgyekben, törmeléklejtőkön jelenik meg. Bejárásunk során a Csalános-völgyi (Városlőd) sziklafalakon, a Mina-völgyben és a Tekeres-völgyi (Nemesvámos) északi kitettséű sziklafalakon észleltük. E két utóbbi termőhely RÉDL (1942) adatainak a megerősítése is. (UTM: YN-02.02; YN-11.78-88; YN-01.52)

1711. *Asphodelus albus* Mill.

Az Agár-tető platóján (Bokor-kaszáló) cseres-tölgyesek szegélyén, vágásokban, ill. erdősülő réteken több ezres populációja díszlik. Ugyancsak igen erőteljes, tízezres nagyságú populációja található a Kolontári-erdő (Halimba) cseres-tölgyeseiben. Ezzel szemben az Alsó-Nyírádi erdőben a mostani kevés egyedszámú populáció (bányászat miatt) a faj visszaszorulását jelzi. (UTM: XN-90.14; XN-81.83)

1714. *Hemerocallis lilio-asphodelus* L.

Az Agár-tető platóján nagyobb foltokat alkot erdősülő mocsárréteken (*Alopecuretum pratensis*) több száz négyzetméteren (Bokor-kaszáló területe), valamint cseres-tölgyesek szegélyén, nedves láposodó részeken (Sáry-kaszáló).

A Kab-hegyen és környékén irodalmi adatok alapján több helyen is előfordul (RÉDL, 1942). Mi újabban a Szijjártó-rét lápréti vegetációján és a Barátvágás nedves helyein észleltük. Ezek RÉDL (1942) adatának megerősítései. (UTM: XN-90.14; YN-01.14)

1743. *Scilla autumnalis* L.

Szubmediterrán jellegű lejtősztyeppék, dolomitsziklagyepek és bokor-erdők unikális specialista növénye. RÉDL (1942) csak Veszprém környékéről idézi. Valószínű, hogy a Déli-Bakonyban van általános északi elterjedésének egyik diverzitási központja (SOÓ, 1973). Értékes populációit a dolomitsziklagyepekből és lejtőlőszős xerotherm gyepekből jelezzük: Sas-hegy (Veszprém), Tekeres-völgy, Csinge-hegy, Szár-hegy (Nemesvámos), Zabmező, Kopaszdomb (Nagyvázsony). Érdekes, hogy hasonló élőhelyekről a Bakony nyugati részein már nem volt kimutatható. (UTM: YN-11.99; YN-11.78; YN-11.76-66; YN-01.82; YN-01.61)

1781. *Iris variegata* L.

Szórványos elterjedésű kisebb populációi a következő helyekről mutathatók ki: Szár-hegy (Nemesvámos) mészkedvelő tölgyes tisztásain, Kolontári-erdő (Halimba) cseres-tölgyesek napos erdőszélein, a Szár-hegy (Agár-tető-csoport) napsütötte hegyoldal irtásrétjein, a Kab-hegy zónájában pedig a Hólyagos-hegy fiatal cseres-tölgyes állomány szegélyében. Az utóbbi termőhelyen, a napos erdőszélen *Geranium sanguineum*, *Veratrum album*, *Oryganum vulgare*, *Brachypodium pinnatum* és *Digitalis grandiflora*

társaságában található. RÉDL (1942) bárcsak általánosan idézi a Kab-hegyet, valószínű hasonló termőhelyekre utal. (UTM: YN-11.66; XN-81.83; XN-80.86; YN-01.04)

1785. *Iris sibirica* L.

A térségben lápréteken, mocsárréteken, fűzlápokban szórványosan jelen lévő faj. Populációit a következő helyeken észleltük: a Halimba melletti „Szilvás-kút” nyúlfarkfüves láprétjén (*Seslerietum uliginosae*) néhány tő, továbbá a Kab-hegyen a Torma-rét és Szijjártó-rét kiszáradó lápréti (*Junco-Molinietum*) növényzetében. Általában a Bakonyalján gyakoribb, mint a tulajdonképpeni hegyvidéken. RÉDL (1942) a Barátság zónájából idézi. (UTM: XN-91.32; YN-01.15-01.14)

1786. *Iris graminea* L.

A Déli-Bakony több pontján is igen erőteljes populációit figyeeltük meg. Mint melegigényes faj, többnyire irtásréteken, xerotherm tölgyesek szegélyén, nyiladékokban igazi állományalkotó lehet. Így a Szár-hegyen (Nemesvamos) mészkedvelő tölgyesben és irtásrét szélén, a Mina-völgy, Közép-domb és Magyal-tető (Nagyvázsony) kömyékén erdei nyiladékok szegélyén, a Kab-hegyen (Nagyvázsony) is cseres-tölgyesek nyiladékai (Jáko-hegy), ill. irtásrétek szegélyén (Szijjártó-rét, Rekesztő-rét) alkot kisebb-nagyobb populációkat. Barátság (Kab-hegy) zónájából régi adatok is említik (RÉDL, 1942). Erőteljes polikormonjai ugyancsak tömegesen tűnnek fel az Agár-tető platóján: a Sár-kaszáló cseres-tölgyeseinek szegélyén, utak mentén, valamint a Bokor-kaszáló erdőszülő tisztásain. Valószínű ez utóbbira vonatkozik LÁJER (1998) közlése is. (UTM: YN-11.66; YN-01.53; YN-01.64; YN-01.24; XN-90.04-14)

1821. *Spiranthes spiralis* (L.) Chevall

A Sáska-Nyírad közötti Kis-Bakony-hegy délnyugati oldalában, valamint a Cseket-hegy déli lejtőin találtuk. Mindkét populáció sziklafüves lejtősztyeppben (*Chrysopogono-Caricetum humilis*) található, állományuk ötven-száz töre tehető. A termőhelyek érdekessége, hogy lényegében az általunk már jelzett (KOVÁCS, TAKÁCS, 1995) *Ophrys sphegodes* populációk közelében vannak számos más, értékes faj társaságában: *Dianthus plumarius* subsp. *regis-stephani*, *Teucrium montanum*, *Allium flavum*, *Jurinea mollis*, stb. Sajnos az újból (1999) terjeszkedő murvabánya erősen

veszélyezteteti a Kis-Bakony-hegyi állomány fennmaradását. (UTM: XN-80-65-75)

1845. *Orchis laxiflora* Lam. subsp. *palustris* (Jacq.) Bonnier et Layens

Az Agár-tető platóján, a Bokor-kaszáló területén (Sáska) kb. száz példányszámú populációja él. A mocsárréti viszonyok (*Alopecuretum pratensis*) igen kedvezőek a populáció fennmaradásához, bár kaszálásuk nem minden évben biztosított. Egyes példányok lápréti viszonyok között is megtalálhatók, közelükben *Galium boreale*, *Serratula tinctoria*, *Sanguisorba officinalis*, *Valeriana officinalis*, stb. csoportjai vannak jelen. (UTM: XN-90.04-14)

1848. *Dactylorhiza incarnata* (L.) Soó

Két értékes populációját figyeltük meg. Az egyik a Padragi-víz mentén, Gyűr-hegy előterében elterülő láposodó magassásos állományban (Padrag-kút) található és 50-60 főre értékelhető. A másik populáció az Agár-tető platóján, a Bokor-kaszáló területén (Sáska) magassásosok és kiszáradó láprétek (*Junco-Molinietum*) keretében maradt fenn, de kisebb (25-30) főszámban. (UTM: XN-91.25; XN-90.04)

2064. *Helictotrichon adsurgens* (Schur ex Simonkai) Conert

Félszáraz gyepekben, irtásréteken, sziklás-füves helyeken: „Közös-erdő”, a Sümeg-Tapolcai hátán; Temető-dűlő, Márkó határában; Zabmező, Nagyvázsony térségében. Nagyobb szürkészöld foltjait többnyire *Brachypodium pinnatum*, *Poa angustifolia*, *Coronilla varia* populációi kísérik. (UTM: XN-70.64; YN-01.82; YN-12.22)

IRODALOM

- ADÁM L., MAROSI S., SZILÁRD J., 1988, A Dunántúli-középhegység. Regionális tájföldrajz, Akadémiai Kiadó, Budapest
- BOROS Á., VAJDA L., 1957, A Bakony és Balaton-felvidék Sphagnum-lápjai, Ann. Inst. Biol. Hung. (Tihany), 24, 283-287
- FEKETE G., 1964, A Bakony növénytakarója. A Bakony természettudományi kutatásainak eredményei I, Veszprém, 55
- FEKETE G., 1988, A Bakonyvidék természetes növénytakarója, In: Magyarország tájföldrajza 6. Akadémiai Kiadó, Budapest, 149-174
- FEKETE G., MAJER A., TALLÓS P., VIDA G., ZÓLYOMI B., 1961, Angaben zur Flora und Pflanzengeographie des Bakonygebirges, Annls. Hist. Mus. Nat. Hung. Bot. 53, 241-253

- GALAMBOS J., 1998, Adatok a Bakony-hegység flórájához I, *Folia Musei Historico-Naturalis Bakonyiensis*, (1994) 13, 55-61
- HORVÁTH F., DOBOLYI K., MORSCHHAUSER T., LÖKÖS L., KARAS L., SZERDAHELYI T., 1995, Flóra adatbázis 1. 2. Taxonlista és attributum állomány, Vácrátót
- KOVÁCS J. A., 1995, Védett növények listája a tervezett Balaton-felvidéki Nemzeti Park területén, *Kanitzia* 3, 159-165
- KOVÁCS J. A., TAKÁCS B., 1995, A Sümeg-Tapolcai hát és a Déli-Bakony néhány dolomitos felszínének botanikai értékei, *Kanitzia* 3, 97-124
- KOVÁCS J. A., TAKÁCS B., TAKÁCS G., 1995, Egyes Ophrys előfordulások a Balaton-felvidéken, *Kanitzia* 3, 137-142
- KUN A., ITTZÉS P., 1995, A *Seseli leucospermum* W. et K. és a nyílt dolomitsziklagycp (*Seseli leucospermum*-*Festucetum pallentis*) előfordulása szarmata mészkövön, *Bot. Közlem.* 82, 1-2, 27-34
- LÁJER K., 1998, Az *Aldrovanda vesiculosa* L. újabb előfordulása és egyéb adatok Magyarország flórájának ismeretéhez, *Kitaibelia* III, 2, 263-274
- MAJER A., 1980, A Bakony tisztáása, Akadémiai Kiadó, Budapest
- MOLNÁR A., SÜLYÖK J., VIDÉKI R., 1995, A *Gladiolus palustris* Gaud. Előfordulása a Bakonyalján és a Tapolcai-medencében, *Kanitzia* 3, 125-136
- PAPP J., 1965, A Bakony növénytan bibliográfiája, Veszprém Megyei MSz. Ig.
- RÉDL R., 1934, Adatok a Bakony flórájához, *Bot. Közlem.* 31, 1-2, 42
- RÉDL R., A Bakony-hegység és környékének flórája, Magyar Flóraművek V., Veszprém,
- SIMON T., 1992, A magyarországi edénycs flóra határozója, Harasztok-virágos növények, Tankönyvkiadó, Budapest
- SOÓ R., 1964-1980, A magyar flóra és vegetáció florisztikai-növényföldrajzi kézikönyve I-VI, Akadémiai Kiadó, Budapest
- SÜLYÖK J., VIDÉKI R., MOLNÁR A., 1998, Adatok a magyarországi Himantoglossum-fajok ismeretéhez, *Kitaibelia* III, 2, 223-229
- SZALAI M., 1957, Adatok Halimba környékének flórájához, *Bot. Közlem.* 47, 117
- SZMORAD F., 1997, A Szentgáli Tiszafás vegetációtérképe, *Kitaibelia* II, 1, 22-26
- TALLÓS P., 1959, Növényföldrajzi és florisztikai adatok a Dunántúlról, *Bot. Közlem.* 48, 77-80
- ZÓLYOMI B., 1942, A középdunai flóraválasztó és a dolomitjelenség, *Bot. Közlem.* 39, 209-231